

MODERN CONCEPTS FOR LEARNING AND TEACHING

Angelina Kirkova-Bogdanova

Medical University – Plovdiv, Faculty of Public Health, Dept. “Medical Informatics, Biostatistics and E-learning”, Plovdiv, Bulgaria, angelina.kirkova@mu-plovdiv.bg

Abstract: Modern theories of learning largely explain the mechanisms of knowledge acquisition, skills building and nurturing values in a technological environment and information boom. The traditional educational paradigm is increasingly giving way to constructivism as an educational philosophy and the constructivist approach to learning. Constructivism with its varieties constructionism, social constructivism and communal constructivism are at the heart of e-learning design. The basis of modern learning theories and models for teaching and acquiring knowledge and skills is the overall personal development of the individual. Today, education is seen as a process that leads not only to qualification for the profession, but to a set of skills for successful realization and development. This holistic view is realized by the competence educational model. This paper deals with two contemporary concepts of learning and teaching - constructivism and competence approach.

Methodology: A review of literary sources was made.

Results: According to the theory of constructivism, new knowledge is actively constructed by learners in the process of interaction with the environment. Everything we perceive with all our senses is compared with our previous knowledge and in this way new ones are formed. The constructivist approach provides a higher degree of understanding and applying, it is more adequate in practice. The aim of the training is not only to convey information, but also to transform students from passive recipients of knowledge into active constructors of their own and other people's knowledge. Constructivism is the theoretical basis of interactive learning.

Competence can be defined as a combination of knowledge, skills and abilities needed to perform a task. In short, competence is any characteristic or trait that an individual uses for successful performance of any kind. These characteristics may include a combination of the following: knowledge, skills, traits, values/beliefs, motives, way of thinking, attitudes, physical ability, social roles and aspects of the individual's self-esteem.

Conclusion: The combination of the constructivist and competence approach in the planning and design of electronic forms of education leads to the development of qualified specialists with a wide range of knowledge and skills that ensure successful realization on the dynamic labor market.

Keywords: e-learning, constructivism, competence

СЪВРЕМЕННИ СХВАЩАНИЯ ЗА УЧЕНЕ И ПРЕПОДАВАНЕ

Ангелина Киркова-Богданова

Медицински университет – Пловдив, Факултет по обществено здраве, Катедра „Медицинска информатика, биостатистика и електронно обучение”, Пловдив, България,
angelina.kirkova@mu-plovdiv.bg

Резюме: Съвременните теории за учене в голяма степен обясняват механизмите на усвояване на знания, изграждане на умения и възпитаване на ценности в технологична среда и информационен подем. Традиционната образователна парадигма все повече отстъпва пред конструктивизма като образователна философия и конструктивисткия подход в обучението. Конструктивизмът с неговите разновидности конструкционизъм, социален конструктивизъм и комунален конструктивизъм са в основата на дизайна на електронното обучение. В основата на съвременните теории за учене и модели за преподаване и усвояване на знания и умения е цялостното личностно развитие на индивида. Днес образованието се разглежда като процес, който не води само до квалификация за упражняване на професия, а до комплекс от умения за успешна реализация и развитие. Този холистичен възглед се осъществява от компетентностния образователен модел. Тази статия разглежда две съвременни схващания за учене и преподаване – конструктивизъм и компетентностен подход.

Методология: Направен е обзор на литературни източници.

Резултати: Според теорията за конструктивизма новото знание се конструира от обучаемите активно в процеса на взаимодействието с околната среда. Всичко, което долавяме с всичките си сетива се съпоставя с предишните ни знания и по този начин се формират нови. Конструктивисткият подход осигурява по-висока степен на разбиране и пренос, на практика е по-адекватен. При него цел на обучението е не само да се

предаде информация, но също и да се преобразуват учениците от пасивни получатели на чужди знания в активни конструктори на тяхното собствено и на чуждото знание. Конструктивизмът е теоретичната основа на интерактивното обучение.

Компетенция може да се дефинира като комбинация от знания, умения и способности, необходими за изпълнението на определена задача. Казано накратко, компетенция е всяка характеристика или черта, която индивидът използва за успешно представяне от всякакъв вид. Тези характеристики могат да включват комбинация от следното: знания, умения, характерни черти, ценности/вяра, мотиви, начин на мислене, нагласи, физическа способност, социални роли и аспектите на самооценка на индивида.

Заключение: Съчетаването на конструктивисткия и компетентността подход в планирането и проектирането на електронни форми на обучение води до изграждане на квалифицирани специалисти с широк набор от знания и умения, които гарантират успешна реализация на динамичния пазар на труда.

Ключови думи: електронно обучение, конструктивизъм, компетенция

Област: Хуманитарни науки

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Съвременните теории за учене в голяма степен обясняват механизмите на усвояване на знания, изграждане на умения и възпитаване на ценности в технологична среда и информационен подем.

Традиционната образователна парадигма все повече отстъпва пред конструктивизма като образователна философия и конструктивисткия подход в обучението. Конструктивизмът с неговите разновидности конструкционизъм, социален конструктивизъм и комунален конструктивизъм са в основата на дизайна на електронното обучение и са педагогическа основа на Moodle. (Педагогически модел на Moodle. Българската секция на Moodle, 2010) (Пейчева-Форсайт, 2010)

В основата на съвременните теории за учене и модели за преподаване и усвояване на знания и умения е цялостното личностно развитие на индивида. Днес образованието се разглежда като процес, който не води само до квалификация за упражняване на професия, а до комплекс от умения за успешна реализация и развитие. Този холистичен възглед се осъществява от компетентностния образователен модел. Компетентностите са мостът между традиционните, измервани в оценки, кредити и хорариум, студентски постижения и идеята за обучение, ориентирано към представяне в съвременните схващанията за преподаване и учене.

Тази статия разглежда две съвременни схващания за учене и преподаване – конструктивизъм и компетентностен подход.

2. МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Направен е обзор на литературни източници.

3. РЕЗУЛТАТИ

Конструктивизъм

Според тази теория новото знание се конструира от обучаемите активно в процеса на взаимодействието с околната среда. Всичко, което долавяме с всичките си сетива се съпоставя с предишните ни знания и по този начин се формират нови. Човек не е просто празен съд, където пасивно се трупат знания; те не могат да бъдат предадени просто чрез четене или слушане. Конструктивистката теория определя ученето като “създаване/извличане на смисъл от опита или от преживяното чрез съотнасяне на новия опит към вече усвоения и осмислен такъв.” (Duffy & Cunningham, 1996)

Конструктивисткият подход осигурява по-висока степен на разбиране и пренос, на практика е по-адекватен. При него цел на обучението е не само да се предаде информация, но също и да се преобразуват учениците от пасивни получатели на чужди знания в активни конструктори на тяхното собствено и на чуждото знание. (Николаева, 2017)

Теорията не е нова. Дискутирана е от Джон Дюи, Лев Виготски, Жан Пиаже. Но днес образованието реконструира структурите си като възражда философската концепция за конструктивизма, защото съвременното обучение е насочено към продуктивно взаимодействие, диалог между участниците (Кръстева, 2005), в който технологиите внасят ново измерение и смисъл. Конструктивизмът е теоретичната основа на интерактивното обучение. Според тази теория, ученето е (Shuell, 1992):

- Активно – новите знания се възприемат чрез действия;
- Градивно – новите знания се натрупват към предишните и ги обогатяват
- Целево – целта на обучението да е ясна;
- Диагностично – обучаемите определят пропуските си и от какви нови знания имат нужда;

- Рефлексивно – обучаемите размишляват върху ученето и го оценяват.
- Кръстева (Кръстева, 2005) извежда следните предимства на активното учене:
- Създават се условия за интегриране на новите знания във вече съществуващи структури на знанието;
  - Ученето се разширява чрез опита;
  - Разширяват се възможностите за социално взаимодействие и сътрудничество;
  - Създава се среда, която позволява свобода на избор и изява на всеки участник в учебния процес.

Разновидности на конструкционизма са:

- Конструкционизъм: ученето е особено ефективно, когато се конструира нещо, което другите могат да съпреживеят. Твърде възможно е да прочетем и разберем даден текст, но осмислянето и разбирането е много по-пълно, ако преразкажем и обясним със собствени думи прочетеното на друг човек.
- Социален конструктивизъм: Познанието се заздравява, ако се използва успешно в по-широк социален контекст. Идеите на конструктивизма и конструкционизма се пренасят в социален контекст, където човек учи в обща култура с общи артефакти и общи значения.
- Комунален конструктивизъм: подход, при който учещите конструират своето учене в резултат на опита си и взаимодействието с другите, като им е предложена възможност да допринесат със своите знания към знанията на определена общност (или на обществото) в полза на сегашните и бъдещите учещи. При тази разновидност на конструктивизма, учещите внасят своя принос в създаването на учебно съдържание. Това е подходящо и уместно във висшето образование.

Някои основни причини за тясната връзка „конструктивизъм” – „електронно учене/обучение”, според Пейчева-Форсайт (Пейчева-Форсайт, 2010) са:

- Потенциалните предимства на информационните и комуникационни технологии по отношение на традиционните образователни такива. Например възможностите за индивидуализиране на обучението, даването на персонализирана обратна връзка, улесняването на мултисензорното възприемане и конструиране на информацията, ученето чрез саморефлексия и групова рефлексия, и ученето с и от другите, са и сред ключовите характеристики на конструктивисткия подход в обучението;
- Появата и масовото използване на нови, основно Интернет технологии като Web-базирани платформи за обучение, социален софтуер (блогове и уикита), социални игри и пр., трансформиращи традиционното съдържание на понятията учене и обучение, особено в техните социално-комуникативни аспекти.

Авторката отбелязва, че връзките между конструктивизма и електронното учене/обучение (тяхното описание, изследване, обясняване и конструиране), са динамични и променящи се. Проследяването им в исторически план насочва към заключението за взаимното им влияние в две посоки – обогатяване и коригиране. От една страна, развитието на идеите и разновидностите на конструктивизма е вдъхновение за конструирането на нови подходи към дизайна на електронно обучение и учене, а от друга страна, с появата и развитието на нови технологии, практики и модели на тяхното интегриране в образователен контекст, се обогатява и прецизира теорията на конструктивизма.

Компетентностен подход

Компетенция може да се дефинира като комбинация от знания, умения и способности, необходими за изпълнението на определена задача. Казано накратко, компетенция е всяка характеристика или черта, която индивидът използва за успешно представяне от всякакъв вид. Тези характеристики могат да включват комбинация от следното: знания, умения, характерни черти, ценности/вяра, мотиви, начин на мислене, нагласи, физическа способност, социални роли и аспектите на самооценка на индивида. Една характеристика или черта е компетенция само тогава, когато използването ѝ е доказано, че е необходимо за успешно представяне от всякакъв вид (Michelle, 2008).

Едно по-комплексно схващане за компетенция обхваща «способността за се пренасят умения и знания в нови ситуации или среди», както и изпълнението на задачи в работна среда. Това по-широко схващане може да бъде характеризирано както следва (Ling, 1999):

- изпълнение на задачи
- управление на последователности от задачи
- способност да се реагира на нередности и непредвидени случаи
- способност за справяне със сложността на работното място, включително поемане на отговорност за работа с другите

- способността за пренос на знания, умения и отношения към нови задачи и нови ситуации.

Компетенциите навлизат в учебните планове и програми поради три причини :

- Специфичното изразяване на компетенциите информира и направлява процеса на оценяване в курса, програмата и на институционално ниво;
- Специфичните компетенции осигуряват общ език за студенти, преподаватели, работодатели, политици и общността като цяло за конкретните знания и умения, които завършилите трябва да имат в резултат на обучението;
- Конкретните компетенции дават насоки за създаването на специфични образователни и оценителни дейности, които помагат на студентите да придобият опит в прилагането на тези компетенции в различен контекст.

При създаване на учебни планове и програми, свързани с компетенции трябва да се спазват следните принципи (Johnstone & Soares, 2014):

- Получената диплома отразява ясни и валидни компетенции;
- Студентите могат да учат с различно темпо и са подпомагани в тяхното обучение;
- Ефективните учебни ресурси са достъпни по всяко време и могат да се използват многократно;
- Оценките са сигурни и надеждни.

Електронното обучение има потенциала да реализира тези принципи.

При образователните инициативи, свързани с компетенции трябва да се спазват следните принципи (Киркова-Богданова, 2007):

- Управленческият персонал трябва да насърчава институционална култура, отворена към промени, да е готов за поемане на риск, да стимулира новости;
- Всички заинтересовани трябва да участват в процеса на идентифициране, дефиниране и постигане на съгласие относно важни компетенции;
- Компетенциите се дефинират ясно, разбират се и се приемат от всички;
- Компетенциите се дефинират достатъчно конкретно, за да позволят оценяване;
- Многократното оценяване на компетенции осигурява полезна и смислена информация, която е уместна в контекста на вземане на решения и разработване на политика;
- Преподаватели и студенти активно участват във вземането на решения за най-подходящите оценъчни инструменти, с които ще се измерват конкретните компетенции;
- Прецизността, надеждността, валидността, правдоподобността и цената се взимат под внимание при избора на подход и метод за оценяване;
- Образователната инициатива, свързана с компетенции да е част от по-широк институционален план;
- Оценяването на компетенциите е непосредствено свързано с образователните цели;
- Резултатите от оценяването да се използват за вземане на решения за стратегии за подобряване на учебния процес;
- Резултатите от оценяването са ясни и се отчитат по смислен начин, така че всички да разбират значението им;
- Да се изпробват нови начини за документирание на студентските постижения като допълнение към традиционната академична справка.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Съчетаването на конструктивисткия и компетентностия подход в планирането и проектирането на електронни форми на обучение води до изграждане на квалифицирани специалисти с широк набор от знания и умения, които гарантират успешна реализация на динамичния пазар на труда.

ИЗТОЧНИЦИ

(2010). Retrieved юли 8, 2019, from Педагогически модел на Moodle. Българската секция на Moodle:

<http://moodle.org/mod/page/view.php?id=7353>

Duffy, T. M., & Cunningham, D. J. (1996). Constructivism: Implications for the design and delivery of instructions. In D. H. Jonassen (Ed.), *Handbook of Research for Educational Communications and Technology*. New York: Simon Schuster Macmillan.

Johnstone, S., & Soares, L. (2014). Principles for Developing Competency-Based Education Programs. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 46(2), pp. 12-19. doi:<https://doi.org/10.1080/00091383.2014.896705>

Ling, P. (1999). Assessing Competency. *HERDSA Annual International Conference*. Melbourne. Retrieved декември 10, 2006, from <http://www.herdsa.org.au/branches/vic/Cornerstones/pdf/Ling.PDF>

- Michelle, E. R. (2008). Retrieved март 22, 2021, from Competency Models: A Review of the Literature and The Role of the Employment and Training Administration (ETA):
https://www.careeronestop.org/competencymodel/info_documents/opdrliteraturereview.pdf
- Shuell, T. (1992). Designing instructional computing systems for meaningful learning. In M. Jones, & P. Winne, *Adaptive Learning Environments*. New York: Springer.
- Киркова-Богданова, А. (2007). *Съвременни методи за оценяване*. Дипломна работа, СУ "Климент Охридски", Факултет по математика и информатика, София.
- Кръстева, А. (2005). Конструктивизмът - стратегия за образованието през XXI век. *Сп. "Педагогически алманах"*, 13(1), pp. 20-38.
- Николаева, Р. (2017). Конструктивизмът - теоретична основа на интерактивното обучение. *i продължаващо образование*, 12.
- Пейчева-Форсайт, Р. (2010). Електронното обучение - теория, практика, аспекти на педагогическия дизайн. *Списание на Софийския университет за електронно обучение*(1), pp. 1-24.
- Пейчева-Форсайт, Р. (2010). Електронното обучение - теория, практика, аспекти на педагогическия дизайн. *Списание на Софийския университет за електронно обучение*(1), pp. 1-24.